

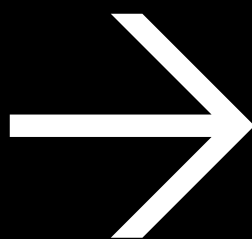
Endast en av tjugo
Akaviamedlemmar
har erbjudits utbildning
i AI av sin arbetsgivare.

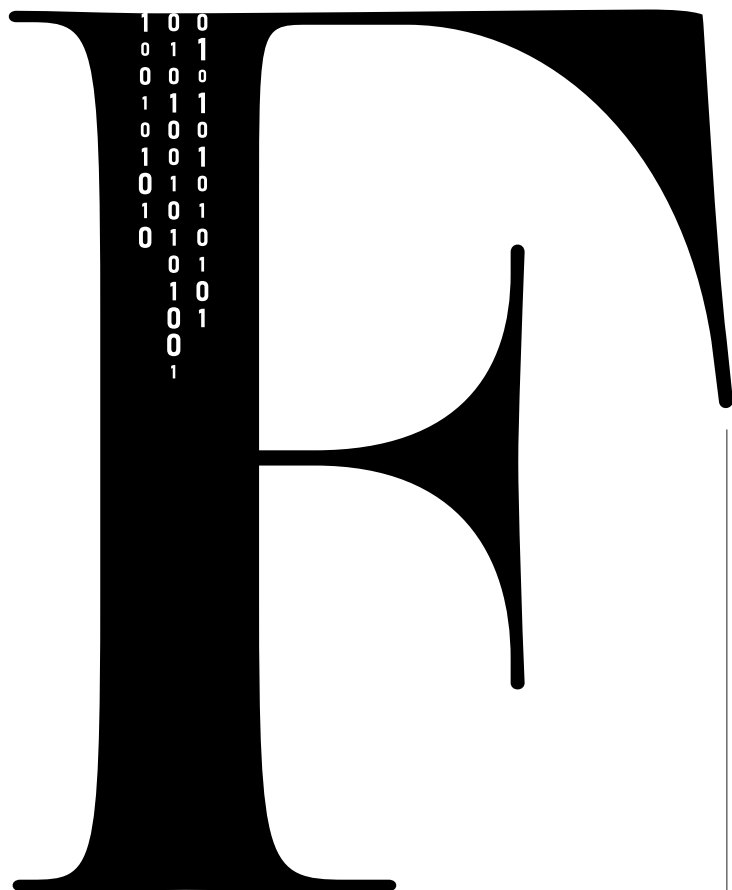

Få redo för AI

Många Akaviamedlemmar anser att de saknar rätt kompetens för att hantera AI-utvecklingen. Trots att många vill ha utbildning har ytterst få fått det. Det visar en ny undersökning.

/ TEXT Mikael Bergling

Bertil Rolandsson

Patrik Nilsson

FOTO: SHOHEY SINDEL/SHUTTERSTOCK

För mindre än ett år sedan, i november i fjol, släpptes en gratisversion av chatboten Chat GPT, som därefter har uppdaterats flera gånger. För varje uppdatering har den blivit allt bättre på att söka, sammanställa, analysera och presentera information.

Verktøget innebär att generativ AI-teknik – algoritmer och tekniker som kan användas för att skapa nytt innehåll – numera är tillgänglig för allmänheten.

Digitaliseringstrycket ökar ytterligare.

Många beskriver det som pågår som en början på en ny industriell revolution eller åtminstone ett paradigmskifte. Enligt en rapport av den amerikanska storbanken Goldman Sachs väntas mer än 300 miljoner jobb i varierande utsträckning kunna automatiseras som ett resultat av AI-teknikens utveckling.

De flesta branscher påverkas, inte minst it, media, juridik och bank och finans.

– Det finns mycket antaganden om att detta är en disruptiv teknologi som kommer att förändra hela arbetsmarknaden, men än finns ingen empiri som stödjer att så är fallet. Våldigt mycket är än så länge skrivit i stjärnorna, säger Bertil Rolandsson som är professor i sociologi vid Göteborgs universitet.

Unden våren har bland annat techmiljar-

dären Elon Musk och den svenske stjärnfysikern Max Tegmark krävt ett temporärt stopp för utveckling av större AI-system, bland annat med motiveringen att utvecklingen går för snabbt, att det behövs bättre analyser av samhällskonsekvenserna och nya säkerhetsspärrar och regelverk.

I en intervju i förra numret av Akavia Aspekt beskrev Max Tegmark AI som vår tids viktigaste demokratifråga:

– AI kommer att förändra arbetslivet fullständigt och är det största hotet mot facket någonsin.

Akavias samhällspolitiska chef Patrik Nilsson har en mer positiv syn på vad som pågår.

– Många kommer åtminstone delvis att få förändrade arbetsuppgifter. Förhoppningsvis kan tråkiga och monotona arbetsuppgifter försvinna, samtidigt som möjligheten för mer innovation, kreativitet och variation i arbetet ökar, något vi vet leder till mer välmående.

Akavia har via enkäter frågat ett representativt urval av förbundets medlemmar om deras syn på bland annat AI. Cirka 3 000 personer deltog i undersökningen som bland annat visar detta:

- Drygt hälften, 56 procent, har en övervägande positiv inställning till AI:s påverkan på arbetslivet. Män och privat anställda är mer positiva än kvinnor och offentligt anställda.

- Av de svarande anser 66 procent att deras organisations kunskapsnivå vad gäller AI är låg eller mycket låg.

- 60 procent uppger att deras arbetsplats saknar en policy eller riktlinjer för hur AI-verktyg ska användas i arbetet.

– Vi är i Sverige bra på omställning och det tycker jag att vi ska vara även i framtiden, men då behöver vi bygga en infrastruktur som gör att människor kan kompetensutveckla sig. Det livslånga lärandet blir allt viktigare. Vi har redan en digital klyfta mellan dem som är inne i systemet och dem som står utanför.

Det är en klyfta som riskerar att öka ju mer avancerad tekniken blir, säger Patrik Nilsson.

Daniel Bodén, senior lektor vid Institutionen för historia och samtidsstudier på Södertörns högskola, betraktar användningen av AI i arbetslivet som en del i den automatiseringsprocess som pågått sedan industrialiseringens början.

– Mänskliga arbetsuppgifter har gradvis tagits över av maskiner. Det som gör att det blir så stort just nu beror delvis på vilka människor som ser sig som offer i processen. Tidigare automation gällde i stor utsträckning mekaniskt arbete och drabbade främst människor som inte hade jätte stark röst i samhället.

– I dag är det i första hand medelklassens arbetsuppgifter som ersätts, till exempel inom HR, redovisning och kommunikation, men inte heller detta är något riktigt nytt. Sedan början av 1950-talet, då man uppfann mikrochippen och började tala om elektronhjärnor, har maskiner i växande utsträckning tagit över intellektuella arbetsuppgifter från människor. Det går dock mycket snabbare nu.

KTH-forskaren Johan Fredrikzon, som just nu är verksam vid de både amerikanska universiteten UC Berkeley och Stanford, beskriver hur ett antal steg under de senaste 20 åren har lett fram till bland annat Chat GPT och liknande verktyg.

– Viktigt är bland annat utvecklingen av neurala nätverk, som försöker efterlikna hur hjärnan fungerar – vilket är grunden i så kallad deep learning-teknik – tillsammans med big data och allt snabbare processorer. När vi nu är inne i en hype där ingen vill missa tåget blir det särskilt viktigt att ta ansvar för och ställa krav på hur tekniken implementeras.

– Det är dock förhastat att tala om att en massa jobb kommer att försvinna på bred front på grund av AI eller att vi människor inte längre kommer att behövas. Däremot lär många arbetsuppgifter och jobb förändras och en del även försvinna. Å andra sidan tillkommer det nya.

Professor Bertil Rolandsson menar att det är viktigt att hålla isär jobb och arbetsuppgifter.

– Jobb består av många olika arbetsuppgifter. Det är inte svårt att se att AI-lösningar gör att vissa arbetsuppgifter försvinner, det är svårare att veta om även jobb

försvinner med tanke på att det hela tiden uppstår nya arbetsuppgifter som dessutom ofta är mer kognitiva än de tidigare.

Oro för vad ny teknik kan leda till är inget nytt. De flesta av oss har redan i skolans historieundervisning fått höra hur textilarbetare för mer än 200 år sedan slog sönder Spinning Jenny för att rädda sin utkomst.

– Knäckfrågan är kanske inte jobben som försvinner, utan vad som händer med dem som blir kvar. Det finns en risk för

att vi får en ytterligare skiktning av arbetslivet och en tydligare uppdelning i ett A- och B-lag, det vill säga att tekniken i ena änden av spektrumet skapar mer kvalificerade och kreativa arbetsuppgifter samtidigt som den skapar otroligt enkla och monotona, och lågbetalda, arbetsuppgifter i den andra änden, säger Daniel Bodén.

– En annan viktig fråga är vem som får del av de vinster som AI skapar. Svenska fackföreningar hade tidigt uppfattningen att det inte är tekniken i sig som är problemet, utan sättet som den tas i bruk på och hur de produktivitetsvinster som

uppstår fördelas. Samma sak gäller för AI. Det är en fråga om demokrati, inflytande och fördelning.

Akavias samhällspolitiska chef Patrik Nilsson anser att svenska politiker är alldeles för tysta i AI-debatten.

– Jag tror att en viktig förklaring till tystnaden är att de svenska politikerna inte vet hur AI ska regleras. Kanske behöver de inte leverera några svar, men de måste åtminstone ställa frågor. //

FOTNOT: AKAVIA ASPEKT HAR UTAN FRAMGÅNG SÖKT ARBETSMARKNADSMINISTER JOHAN PEHRSON (L) FÖR EN INTERVJU OM REGERINGENS SYN PÅ AI-UTVECKLINGEN OCH DESS PÅVERKAN PÅ ARBETSMARKNADEN.

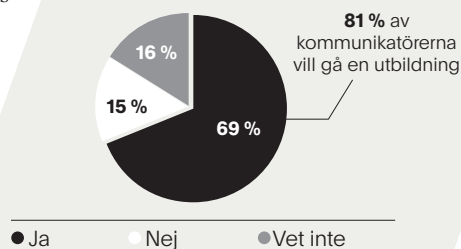

Daniel Bodén

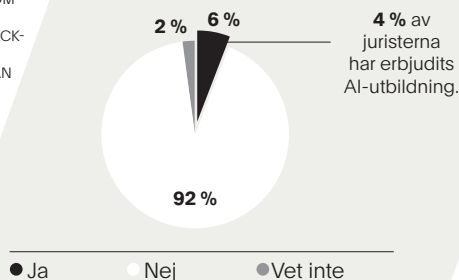

Johan Fredrikzon

VILL DU GÅ EN UTBILDNING FÖR ATT LÄRA DIG HUR DU KAN ANVÄNDA AI I DITT ARBETE?

HAR DIN ARBETSGIVARE ERBJUDIT DIG UTBILDNING I AI-VERKTYG?

UPPGIFTERNA AVSER SAMTLIGA MEDLEMMAR

"Avatar ger fördomsfri och effektiv rekrytering"

En AI-baserad avatar hjälper rekryteringsföretaget TNG med bland annat intervjuer.

– Den gör rekryteringen mer fördomsfri, säger företagets vd Åsa Edman Källström.

Hon berättar att bolaget länge har arbetat med att försöka motverka fördomar i samband med rekrytering, och bland annat flyttat fram personliga möten och subjektiva bedömningar.

– Vi har anonymiserat våra processer, tagit bort det personliga brevet och satsar mycket på arbetspsykologiska tester, men vi kände att när vi hade fått fram ett första urval, som då inte påverkats av exempelvis hur gamla kandidaterna är, vilket kön de har eller varifrån de kommer, utan enbart av vilken kompetens de besitter, kommer vi till det här med intervjuer – och då släpps allting löst igen.

Tillsammans med ett teknikbolag utvecklades en fysisk robot – som i dag är en digital avatar – som samlar in kandidatdata och tar hand om de första intervjuerna.

– Den genomför på egen hand ett slags kompetensbaserad och strukturerad "blindintervju", via dator eller telefon, med kandidaterna. Alla kandidater får samma behandling, bedömning och återkoppling.

– Avataren tittar bara på de saker som är relevanta för tjänsten, ingenting annat.

Anställer den?

– Nej. Den är ett screeningverktyg som sällar fram de lämpligaste kandidaterna och tar fram ett beslutsunderlag som våra rekryterare kan använda sig av när de senare träffar de kandidater som har gått vidare.

Innebär det att ni kommer att ha färre rekryterare anställda i framtiden?

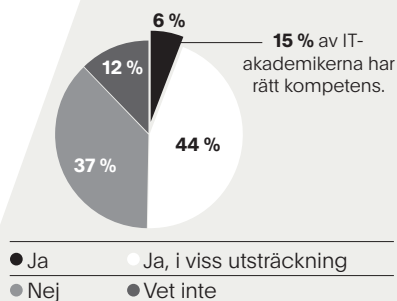
– Nej, men att rekryterarnas jobb har blivit mer kvalificerat och stimulerande. De har också tid att träffa fler kandidater i dag än vad de hade tidigare, vilket är en av poängerna. Vi vill främja det personliga mötet.

– Rekrytering kommer inte bara att skötas av AI framöver; människor behövs, men tidigare fick rekryteraren lägga ner mycket tid på att boka möten och på inledande telefonintervjuer. Det slipper de nu. Det görs automatiskt av avataren när den används.

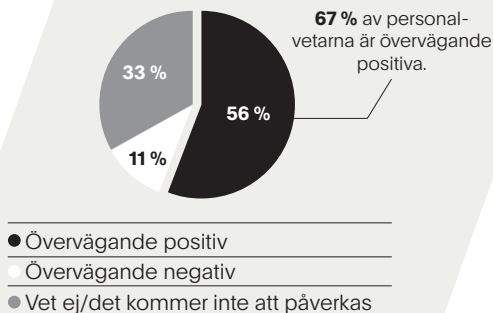
Sparar ni pengar?

– Som jag ser det leder nya AI-baserade verktyg framför allt till att vi höjer kvaliteten och ökar effektiviteten i det som vi gör, inte till stora kostnadsbesparingar. //

HAR DU RÄTT KOMPETENS FÖR ATT HANTERA AI-UTVECKLINGEN?

VILKEN ÄR DIN INSTÄLLNING TILL AI:S PÅVERKAN PÅ DITT ARBETSLIV?

VAD TROR DU ATT DU KOMMER ATT GÖRA AV DEN TID SOM FRIGÖRS?

UPPGIFTERNA AVSER SAMTLIGA MEDLEMMAR.

Axel Hedberg,
AI-ansvarig på
Advokatfirman
Lindahl.

FOTO: JOHAN BÄVMAN

Juristbyråer: AI kan hjälpa – men inte ersätta jurister

Generativ AI väntas påverka juristbyråerna på bred front.

– Men i grunden kommer vi inom överskådlig framtid att göra samma sak som i dag – ge våra klienter kvalificerad juridisk rådgivning, säger Axel Hedberg på Advokatfirman Lindahl.

skrivande stund tycks det vara ganska få advokatbyråer som använder sig av exempelvis Chat GPT i skarp verksamhet.

Forskare och andra bedömare som Akavia Aspekt har talat med säger att advokatbyråer är ett bra exempel på en bransch som väntas kunna ha stor nytta av generativ AI, som bland annat gör att enklare och mer repetitiva arbetsuppgifter kan automatiseras. Tekniken väntas också göra det går snabbare att analysera kontrakt, avtal, domar och liknande.

– Vi är bara i början på en utveckling som vi ännu bara kan se konturerna av, men även om vårt sätt att arbeta delvis förändras kommer det även i framtiden att vara jurister som lämnar kvalificerade juridiska råd. Det kommer

inte att ändras, säger Axel Hedberg, jurist och AI-ansvarig på Advokatfirman Lindahl.

Blir det färre jobb?

– Jag tror inte det, åtminstone inte i någon större omfattning. Även om en del arbetsuppgifter försvinner, lär de mer spännande och kvalificerade bli kvar. Det som den nya tekniken kan hjälpa oss med är framför allt administrativa arbetsuppgifter och arbetsuppgifter som ligger i gränslandet mellan administration och juridik.

– En fråga att fundera kring är vilka arbetsuppgifter som är lämpliga för nya jurister när delar av arbetet automatiseras samtidigt som rådgivningen blir allt mer kvalificerad. Det tar tid att lära sig yrket. Vi kommer att behöva anpassa arbetsuppgifter så att även

nyutexaminerade medarbetare får möjlighet att lära sig arbetet på ett för dem utvecklande och meningsfullt sätt, samtidigt som det bidrar till byråns utveckling.

Enligt Niklas Follin, advokat och partner på Setterwalls Advokatbyrå, används ännu inte AI-verktyg skarpt på byrån.

– Däremot är vi medvetna om vilken potentiell kraft de har. Vi följer noga hur de utvecklas och vilka som kan komma att bli relevanta för jurister.

Kommer den här typen av AI-verktyg att förändra er verksamhet?

– Vi tror absolut att de kommer att kunna förenkla och effektivisera många av våra arbetsuppgifter, men själva kärnan i vår verksamhet utgörs inte av automatiserade processer. Den handlar om att ge strategisk rådgivning som är nära klientens affär. Det kan vara jättestyrka att ha tillgång till verktygen, men de kommer inte att ersätta vår rådgivning. //

Lotta Lovén, är CIO på Swedbank.

Swedbank förutspår banbrytande utveckling

//
Vi anställer andra kompetenser i dag jämfört med vad vi gjorde förr.

Generativ AI är banbrytande. Det säger Swedbanks CIO Lotta Lovén.

– Vi är inne i en av största transformationerna som jag tror att vi kommer att få vara med om.

AI är dock inget nytt i bankvärlden. – Det har vi arbetat med i många år. Vi har till exempel avancerade AI-modeller inom AML (motverkande av penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet, reds anmärkning) för att hitta komplexa mönster i stora mängder data och vara duktiga på proaktiv och prediktiv analys, säger Lotta Lovén vars formella titel är CIO och Head of Channel & Technologies.

– Andra stora användningsområden är kvalitetssäkring och intern kontroll, till exempel vid rådgivningsmöten, bolånedokumentation och för transaktionsövervakning.

Hon säger att bankens chatbot under maj månad hade 700 000 konversationer med kunder.

– Vi har även börjat använda AI på nya områden, till exempel kodning och över-

sättning, men det är ännu så länge i ganska liten skala.

Lotta Lovén beskriver generativ AI som banbrytande.

– Jag konstaterar ibland med rysning i kroppen att jag har fått vara med om att både digitalisera en väldigt traditionell industri och nästa steg som är det stora tekniksprång som jag tror att generativ AI kommer att leda till.

Hur då?

– Vi kommer till exempel att ta bort vissa arbetsuppgifter och effektivisera andra. Bank är i dag något helt annat jämfört med för 30 år sedan. Vi anställer till exempel andra kompetenser i dag jämfört med vad vi gjorde då: många fler jurister, beteendevetare och inom tech. Behovet av nya kompetenser ökar dessutom.

Vilka försvinner?

– Klassiskt administrativa och mer rutinbaserade arbetsuppgifter. Mer kvalificerade arbetsuppgifter blir kvar.

Vilka är de stora utmaningarna?

– Vad gäller själva teknologin är det bland annat säkerhet, datadelning och liknande. //

”AI ökar kvaliteten i våra bedömningar”

Med hjälp av AI-verktyg vill myndigheter öka kvaliteten i sina beslut.

– Vi använder AI som bedömningsstöd i vissa delar av handläggningen, säger Ann-Charlotte Hannedahl som är enhetschef för tillämpad AI på Försäkringskassan.

Rätten till ersättning är lagstyrd.
– Vissa delar är regelstyrda och går relativt enkelt att automatisera. I andra delar ska vi göra en bedömning och då använder vi AI i vissa delar av handläggningen som bedömningsstöd.

Charlotte Hannedahl

på vad det är för information som man delar med sig av.

Har verktyg som Chat GPT förändrat er verksamhet?

– Nej, inte i någon större utsträckning ännu. Det är svårare att säga vad som kommer att hända på längre sikt med tanke på hur fort tekniken utvecklas.

– Vissa arbetsuppgifter lär gå snabbare och enklare att göra ju mer AI-lösningar vi använder. På sikt kan det flytta fokus på vad man jobbar med. Kanske blir det mer kvalificerade arbetsuppgifter.

Kommer ni att använda AI för myndighetsbeslut?

– Nej. Det är vi långt ifrån. Det kräver mycket eftertanke innan man kan börja med något sådant. EU delar in AI i fyra olika riskkategorier: Den högsta är oacceptabel risk.

Det är sådant som vi inte ska ge oss in på. I den näst högsta kategorin – sådant som vi ska vara särskilt försiktiga med – placeras automatiserade myndighetsbeslut.

– En betydligt lägre hängande frukt är att vi fortsätter med manuell handläggning, men att ett AI-verktyg hjälper handläggarna att kontrollera att de gör rätt och larmar om något verkar konstigt. Det skulle kunna höja kvaliteten på besluten. //

Vilka ersättningar?

– Till exempel vid aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga. Tekniken används då som stöd vid analys av läkarutlåtande för att identifiera funktionsnedsättningar och aktivitetsbegränsningar.

Föreslår AI vilket beslut som ska fattas?

– Nej. Handläggaren, som är ansvarig för bedömningen, får hjälp av AI med att analysera läkarutlåtanden, inte att fatta beslut. Det handlar om att öka kvaliteten i våra bedömningar.

Har det blivit så?

– Vi har sett att vi med hjälp av AI kan bli både mer effektiva och öka kvaliteten. Vi minskar risken för att vi ska missa eller missuppfatta information och får en ökad likformighet i bedömningarna. Även antalet onödiga kompletteringar minskas.

Hur många handläggare är det som använder systemet?

– I dagsläget är det 80, men det blir fler i höst. Vi har börjat försiktigt och utvärderar efter hand.

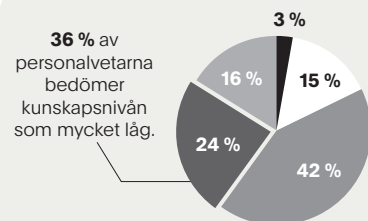
Ronnie Kron, ställföreträdande chef för en av arbetsgrupperna på Tillväxtverkets it-enhet, berättar att myndigheten sedan flera år använder sig av olika AI-lösningar, såväl egenutvecklade som inköpta.

– De används till allt från att ta fram underlag till skatteutjämningsystemet till att sortera bort spam i mejlprogram och till översättningar.

Använder ni Chat GPT?

– Emellanåt, till exempel för att ta fram enklare texter eller att få hjälp med att lösa problem vid programmering. Vi har tagit fram riktlinjer för användning av Chat GPT och liknande stöd. Det är viktigt att tänka

HUR BEDÖMER DU DIN ORGANISATIONS KUNSKAPSNIVÅ OM AI?

- Mycket hög
- Låg
- Vet ej
- Hög
- Mycket låg

UPPGIFTERNA AVSER SAMTLIGA MEDLEMMAR

”Att alla skulle bli vinnare på AI är bara trams”

Smarta AI-lösningar öppnar nya dörrar för människor med talang, samtidigt de rensar ut medelmåttorna.

Det menar föreläsaren Ashkan Fardost.

– Det är den enda ärliga tolkningen.

En följd av det är att mervärdet som den nya tekniken skapar stannar hos några få.

– Ny teknik ger nya grupper möjlighet att få utlopp för sina talanger, om de har sådana. Det stöper om näringskedjan, men att alla skulle bli vinnare är bara trams, säger Ashkan Fardost som är doktor i kemi och föreläsare om internetsamhället.

Han liknar teknologi vid förlängningar av våra kroppar.

– Bilen förlänger våra fötter, det digitala nervsystemet i allmänhet. Chat GPT i synnerhet förlänger en viss form av mänsklig intelligens, men att kalla det för intelligens som helhetsbegrepp är överdrivet. En människa som enbart behärskar induktiv logik, men saknar alla andra kognitiva förmågor, skulle knappast betraktas som intelligent, snarare som en person med grav funktionsnedsättning.

Använder du själv verktyg som Chat GPT?

– Dagligen. Den hjälper mig med tråkgörat, vilket fungerar utmärkt., men jag delegerar bara uppgifter inom områden som jag har stenkoll på. Annars kan det bli väldigt fel. Den mansplinar och hittar på.

Ashkan Fardost säger att språkroboten Chat GPT:s framfart synar hur robotisk människors vardag har varit det senaste århundradet snarare än att vara mänsklig.

– Den här teknologin kan och kommer att ersätta en mängd tråkiga och repetitiva sysslor, men är knappast ett hot. Jag är dessutom inte övertygad om att det bästa för människor är att sitta på stolen klockan 9–17 och bete sig som robotar hela livet.

– Mycket programmeringsarbete till exempel, består av tråkigt repetitivt knackande av kod. Chat GPT eliminerar tråkgörat för expertprogrammeraren. Ickeprogrammeraren med talang inom ett annat fält kan med vanligt människospråk be Chat GPT producera kod som löser problem och skapar värde.

Vilka är hoten?

– Vi kan bara spekulera om framtiden, men vi kan använda historien för att göra spekulationen mer användbar. En teknik som tagit fart och är användbar går sällan att stoppa. Myndigheter med sin eftersläpande världsbild lyckas sällan reglera den.

– Och med rätt kunskap blir Chat GPT en oslagbar hjälpredda som varken kräver lön eller semester.

Hur då?

– En icke-jurist rustad med AI kommer så småningom att slå en medioker jurist utan, men juristen med både talang och AI kommer att sopa banan med alla mediokra jurister oavsett om de är rustade med AI eller inte. Talang kombinerat med AI kommer att lämna lite utrymme kvar för medelmåttorna. //

//
Den här teknologin kan och kommer att ersätta en mängd tråkiga och repetitiva sysslor, men är knappast ett hot.

AI om AI: Ni kommer att jobba mindre

AI kan leda till att vi arbetar mindre i framtiden. Det säger i alla fall AI själv.

Akavia Aspekt har intervjuat Chat GPT om AI-utvecklingen.

Hotas arbetstillfällena av AI-teknik?

– AI-teknik kan automatisera vissa arbetsuppgifter, vilket kan påverka vissa arbetstillfällen, men det kan också skapa nya möjligheter och bidra till ökad effektivitet och innovation i arbetslivet. Det är viktigt att hitta balansen genom omskolning och anpassning till nya teknologier.

Kommer AI-teknik att göra att vi behöver arbeta mindre i framtiden än i dag?

– Ja, AI-teknik kan potentiellt automatisera uppgifter och öka produktiviteten, vilket kan leda till att vissa arbeten blir mindre tidskrävande och möjligtvis minska det totala antalet arbetstimmar som krävs.

Är AI ett hot mot demokratin?

– AI i sig utgör inte direkt ett hot mot demokratin. Det är snarare hur teknologin används och regleras som kan ha en inverkan. Det är viktigt att ha adekvata etiska riktlinjer, integritetsskydd och transparens för att undvika missbruk och säkerställa att teknologin gynnar och stärker demokratiska värden.

Vem ska ha makten över utvecklingen av AI?

– Utvecklingen bör involvera ett brett spektrum av intressenter, inklusive forskare, tekniska experter, etiska kommittéer, regeringar, samhället och användarna. En inkluderande och multidisciplinär dialog är nödvändig för att forma riktlinjer och policyer som säkerställer en ansvarsfull, etisk och hållbar utveckling av AI-teknik. //